

ποδέξασθαι τὸν αὐτὸν λόγον ἀμφοτέρα ἀποδεικνύναι τό τε ἄπειρον τὸ πλῆθος καὶ τὸ ἄπειρον τὸ μέγεθος.

Γ'. Τὸ ἀπέχειν οὐθ' ὡς ὁ Ῥίττερος (1) νοῆσαι δυνάμεθα διὰ τὸ προϋποτίθεσθαι ἔν τι, οὐ τὰ μέρη δι' ἄλλων μεταξὺ κειμένων χωρίζονται, ἐπομένως διὰ τὸ τῷ ἐπ' ἄπειρον τῶν μερῶν χωρισμῷ ἄπειρα τὸν ἀριθμὸν μέρη τοῦ ἑνὸς τούτου συλλογιζέσθαι, ὃ οὐ βούλεται Ζήνων ἐνταῦθα· οὐθ' ὡς ὁ Ἐγγέλος (1), παρ' ᾧ ἐπανάστασις νοημάτων συμβαίνει. Ὁ τοῦ Ἐγγέλου νοῦς ἐστὶ βεβαίως, ὅτι τὰ ὄντα κεῖται ἐκτὸς ἀλλήλων καὶ ἔστι πρὸς ἀλληλα ἐν ἀποστάσεως σχέσει, ἀλλὰ τὰ γράμματα οὐ παρέχει τὸν τοῦ Ἐγγέλου καθαρὸν νοῦν. Τί δὲ σημαίνει von dem Weiteren (περὶ τοῦ προὔχοντος) gilt dasselbe u. s. w. (περὶ τοῦ περαιτέρω τὸ αὐτὸ λεκτέον κτλ.); Παρακατιῶν ἐρμηνεύει τὴν αὐτὴν λέξιν « προέχειν » in ihm gegen einander Verschiedenes sein (ἐν αὐτῷ διάφορα ἀλλήλοις ὑπάρχειν). Ἐνταῦθα δῆλον πάλιν, ὅτι εἰς τὸ ἐν ἀνακάμψαι ἀναγκαζόμεθα καὶ ἀνατομὰς ἐν αὐτῷ ποιεῖν· ἀλλ' αἱ ἀνατομαὶ αὗται μόρια τοῦ ὄντος τὸν ἀριθμὸν ἄπειρα ἡμῖν ἂν παράσχοιεν καὶ οὐ τὸ μέγεθος, περὶ οὗ ἐνταῦθα πρόκειται.

Κατὰ τὴν Ἐγγέλου ἀντίληψιν ἔχοιμεν ἂν ἐνταῦθα ὄν τι μέγεθος καὶ πάχος ἔχον, οὐ τὰ μέρη ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχει· περαιτέρω ἄλλο τι ὅμοιον, οὐ τὰ μόρια ὁμοίως ἀφίσταται καὶ οὕτως ἐφεξῆς· ἀλλ' ἐκ τῆς ἀντιλήψεως ταύτης οὐδὲν ἄλλο ἀκολουθεῖν δύναιτ' ἂν ἢ πολλὰ εἶναι ὄντα, ἃ ἴδιον ἔχει τὸ μεριστὰ εἶναι.

Οὔτε πάλιν ὡς ὁ καθηγητῆς Τσέλλερος ἐρμηνεύει. Ὡς γὰρ εἴρηται τὸ ἀπέχειν (= entfernt sein), «τύ

(1) Ἐπιθι σελ. 82.

(1) Σελ. 81.

γε μέσον ἴσον τῶν ἐσχάτων ἀπέσχευ» Πλατ. Παρμ. 145, Β. «ἀποσχῶν τετταράκοντα στάδια τοῦ μὴ φθᾶσαι» Θουκ. 5, 3. «Ἐτέρα ἀφ' ἐτέρας σταδίους ἑκατὸν ἀπείχε» Πλατ. Κριτ. 178 D. «αἱ ὄχθαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τρία πλέθρα» Ξεν. Ἀναβ. 1, 3, 5, οὐχ οἶόν τε τῷ προέχειν συνωνύμως ληφθῆναι. Ἐπειτα δὲ καὶ ἦν τὸ προέχειν εἰς ἀπέχειν μεταβάλλωμεν, ἔξομεν τὸ μὲν ἀντὶ δύο ἓνα μόνον Ζηνώνειον συλλογισμόν, τὸ δὲ τὰ μέρη τοῦ ὄντος ἢ τὰ ὄντα (ὁμολογηθέντος ὅτι ἐν τῷ «ἔστι» πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἀπὸ κοινοῦ νοητέον ἐστὶ) τῇ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσει μόνον τὸν ἀριθμὸν ἀπειρα. Ὁ δὲ περὶ τοῦ ἀπείρου τὸ μέγεθος λόγος, ὃν οἱ ἑρμηνευταὶ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ ἀναγινώσκουσιν ἰδία αὐτῶν προσθήκη τυγχάνει.

Δ' «Προέξει αὐτοῦ τι» (στίχ. 16) οὐδὲν ἄλλο σημαίνει δύναται, τεθέντος τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ὀρθῶς ἔχειν, ἢ ὅτι τοῦ ὄντος προέξει ἕτερόν τι· τοῦτο δὲ τὸ ἕτερον οὐ δυνάμεθα νοῆσαι ἐν τῷ ὄντι ὡς μόριον ἢ ἄτομον ἐγκεκλεισμένον, ὡς ἐν τῷ Ἐμπεδοκλέους σφαίρῳ οὐ δύναται γὰρ τοῦ ὄλου τὸ μέρος προέχειν ὡς δηλοῖ ἂν τὸ χωρίον, εἰ οὕτω λαμβάνοιμεν. Τὸ ἕτερον νοητέον ἄρα ὡς χωριστόν τι καὶ ἐκτὸς τοῦ ὄντος· οὕτω δὲ κατ' ἀνάγκην ἀγόμεθα εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν πολλῶν καὶ ἀπ' ἀλλήλων χωριστῶν. Οὐ τοίνυν ὄν, οὐ τὰ μέρη, ὡς ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, ἀπειρα τὸ μέγεθος νοητέον, ἀλλ' ὄντα πολλά, ἄπερ, ἄτε πολλά, ἀλλήλων προέχει καὶ τὰ τῶν ἄλλων προέχοντα πάλιν ἀλλήλων καὶ οὕτως ἐπ' ἀπειρον· ὥστε ἢ τοῦ ἐπιχειρήματος δύναμις κεῖται οὐκ ἐν τῷ χωρίζοντι τὰ τοῦ ὄντος μόρια χώρῳ, ὃν ὑπ' ἀπείρων σωμάτων δυνατὸν καταλαμβάνεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῇ διαφορᾷ τοῦ μεγέθους, τοῦ ὄγκου, καὶ τῇ πληθύϊ τῶν ὄντων· καὶ γὰρ ἐξ ἐκείνου μὲν τὸ ἀπειρον

κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἔποιτ' ἄν, οὐχὶ τὸ κατὰ τὸ μέγεθος ἀπειρον, ὃ Ζήνων βούλεται δεῖξαι.

Ἐκ τούτων σαφῶς ὁρῶμεν, ὅτι οὐδὲν ἀξιόλογον νοῦν ὡς ἔχει νῦν τὸ χωρίου παρέχει. Καὶ ὅτι μὲν ἐν στίχῳ (12).

« Εἰ δ' ἔστιν » οὐχὶ ἐνικόν, ἀλλὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν « ὄντα » ἀπὸ κοινοῦ ληπτέον, ἐκ τῶν πρότερον εἰρημένων δῆλον, οἶμαι, γέγονεν. Ὅφειλομεν ἄρα καὶ τὰ ἐν στίχῳ 13 (ἀπέχειν αὐτοῦ) καὶ 17 (οὐδὲν γὰρ αὐτοῦ) εἰς πληθυντικὸν μετατρέψαι ἀριθμὸν, ἅτε δὴ ἐκ τῶν ῥημάτων ἔχει (στίχ. 11), εἶη ἔστιν (στίχ. 11. 12) ἔξει (στίχ. 13), προέξει (στίχ. 16) προελθόντα. Ὅτι δὲ προέχειν καὶ οὐχὶ ἀπέχειν ἢ ἀληθῆς ἐστὶ γραφὴ δῆλον ἐκ τῶν ὀλίγῳ κατωτέρω ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας κειμένων « προὔχοντος » καὶ « προέξει ». Τὴν πρόθεσιν πρὸ εὐκόλου ἦν εἰς τὴν ἀπὸ μεταπεσεῖν οἶαι δ' ἀνταλλαγὰ τῶν προθέσεων ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συμβαίνουσι, γινώσκουσι πάντες, ὅσοι καὶ ἄκρω τῆς διορθωτικῆς ἠψαυτο-δακτύλῳ.

Ἡ ἀληθῆς τοίνυν καθ' ἡμᾶς τοῦ χωρίου γραφὴ ἔσται « προδείξας γὰρ ὅτι εἰ μὴ ἔχει τὰ ὄντα μέγεθος, οὐδ' ἂν εἶη, ἐπάγει· εἰ δὲ ἔστιν, ἀνάγκη ἕκαστου μέγεθός τε ἔχειν καὶ πάχος καὶ προέχειν αἰτῶν τὸ ἕτερον (ἀπὸ) τοῦ ἑτέρου· καὶ περὶ τοῦ προὔχοιτος ὁ αὐτὸς λόγος· καὶ γὰρ ἐκεῖνο ἔξει μέγεθος καὶ προέξει αὐτοῦ τι. Ὅμοιον δὲ τοῦτο ἅπαξ τε εἰπεῖν καὶ ἀεὶ λέγειν· οὐδὲν γὰρ αὐτῶν τοιοῦτον ἔσχατον ἔσται οὔτε ἕτερον πρὸς ἕτερον οὐκ ἔσται. Οὕτως εἰ πολλὰ ἔστιν, ἀνάγκη αὐτὰ μικρὰ τε εἶναι καὶ μεγάλα· μικρὰ μὲν ὥστε μὴ ἔχειν μέγεθος, μεγάλα δὲ ὥστε ἀπειρα εἶναι ».

Τῇ μικρᾷ ταύτῃ μεταβολῇ κτώμεθα, ὡς ἡμῖν δοκεῖ, νέον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ζήνωνος φιλοσοφίας ἐπιχείρημα ἀποκαθιστάντες τὸν ἀληθῆ Ζηνώνειον κατὰ τῶν πολ-

λῶν λόγον. Εἰ δὲ ἔστι τὰ πολλά, ἀνάγκη, φησὶ Ζήνων, ἕκαστον τούτων μέγεθος τι ἔχειν καὶ πάχος καὶ προέχειν αὐτῶν τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, ἦτοι τῷ μεγέθει, τῷ ὄγκῳ διάφορα εἶναι· καὶ ἄλλα μὲν μείζονα καὶ προέχοντα, ἄλλα δὲ ἐλάσσονα καὶ λειπόμενα εἶναι. Καὶ ἐν τοῖς προέχουσι δὲ ἔσται μεγέθους διαφορά, ἅτε δὴ πολλοῖς οὖσι. Τοῦτο δ' ἔστιν ἐπ' ἀπειρον λέγειν. Εὐρήσομεν ἄρα τῇ αἰεὶ ἀποκρίσει (διχοτομία) τῶν μεγέθει προέχόντων ἀπὸ τῶν λειπομένων καὶ τὰν ἀπαλιν ἀπειρα τότε μέγεθος καὶ τὴν σμικρότητα ὄντα. Ἐκ μὲν γὰρ τῶν πολλῶν αἰεὶ τὰ προέχοντα συγκρίνοντες καὶ χωρίζοντες ἔξομεν ἀπειρα τὸ μέγεθος· «οὐδὲν γὰρ αὐτῶν τοιοῦτον ἔσχατον ἔσται». Τὴν ἐναντίαν δὲ ταύτην βαίνοντες ὁδὸν εὐρήσομεν τοσοῦτον σμικρά, ὥστε μηδὲν ἔχειν μέγεθος (1)· οὐ γὰρ ἔστι ποτὲ δυνατόν μὴ εἶναι ἕτερον πρὸς ἕτερον. «Οὕτως εἰ πολλά ἔστιν, ἀνάγκη αὐτὰ μικρά τε εἶναι καὶ μεγάλα· μικρά μὲν ὥστε μὴ ἔχειν μέγεθος, μεγάλα δὲ ὥστε ἀπειρα εἶναι».

Μόνην δ' ἀν ἴσως ἀντίρρησιν πρὸς ταῦτα προβάλοι τις τὸ ἐν στίχῳ 9 (σελ. 88) φερόμενον «τὸ δὲ κατὰ μέγεθος πρότερον (ἀπειρον;) κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιχείρησιν» (διχοτομία ν δὴλον ὅτι) Ἀληθῶς τῷ λόγῳ, τῷ περὶ τῶν ἀπείρων τὸ μέγεθος ὄντων, οὐκ ἐφαρμόζει κυριολεκτικῶς ἢ λέξις διχοτομία. Ἀλλὰ δεῖ ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι Σιμπλικίου ἢ κρίσις αὕτη· παρ' αὐτῷ δὲ ἡ λέξις οὐκ ἔχει τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς σημασίαν, ἣν παρ' Ἀριστοτέλει καὶ Πορφυρίῳ. Παρὰ μὲν τούτοις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ (2)

(1) Τὸ δεύτερον τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ τοῖς παρὰ Πορφυρίῳ, Θεμιστίῳ, Εὐδήμῳ καὶ Σιμπλικίῳ ἀναγιγνωσκομένοις, ὃ καὶ τοὺς εἰρημένους συγγραφεῖς παρήγαγε τὸν παρόντα λόγον δι' ἐκείνων ἐξηγήσασθαι. Τὰ χωρία παρατίθησι Τσέλλερος I, 541. 1.

(2) Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ χρῆται τῇ λέξει γενικώτερόν πως πρὸς βλ. Φυσ. Ζ, 9. 239, 6, 18.

σημαίνει τὴν εἰς δύο διαίρεσιν ἑνὸς ὄντος καὶ πάλιν τὴν ἑκατέρου τῶν μερῶν καὶ οὕτως ἐφεξῆς (1). παρ' ἐκείνῳ δὲ γενικώτερον πως τὸν ἀπ' ἀλλήλων χωρισμὸν τῶν σωμάτων δι' ἄλλων μεταξὺ κειμένων καὶ καθόλου τὴν ἐν διανοήσει διαίρεσιν. Οὕτω γενικῶς ληπτέα ἢ λέξεις καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ προτάσει. Ἔστι δὴλον ὅτι διχοτομία κατὰ τοσοῦτον, ὅσον τὰ πολλὰ εἰς δύο ἀεὶ διαιρεῖται σωροὺς, εἰς προέχοντα καὶ λειπόμενα τὸ μέγεθος· καὶ πάλιν ἑκάτερος τῶν σωρῶν εἰς μείζονα καὶ ἐλάσσονα καὶ οὕτως ἐφεξῆς.

(1) Ἀριστ. Φυσ. I, 3. 187, α, 1. Ἀνάγν. καὶ σελ. 80. πρώτην σημείωσιν τῆς παρούσης πραγματείας.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Σελίδι	Στίχῳ	Γράφε	Σελίδι	Στίχῳ	Γράφε
9	9	κ. ἐμφύχων	46	7	κ. εὐρης
—	7	κ. φαίνεται,	—	2	κ. τὴν δ' ἐπισολὴν
—	6	κ. διενεργηθείσης.	48	12	κ. ἐξεπίτηδες
—	5	κ. ἰδίᾳ	50	15	κ. λέγων
11	11	κ. ἐκρίθη,	53	4	κ. ἐξαντληθῆ
15	8	κ. ὄμματα τ'	56	8	οὐχ ἦττον
16	7	Ἐμπεδοκλῆς	—	9	αὐτῶν
17	6	κ. ἀλλήλων	58	5	κ. Βοναπάρτης
18	8	κ. μηδ' ὅτι	59	4	διῆσχυρισθῆ
24	12	τῶ	61	4	συνδιατάττει
26	4	κ. καταστροφῆς	62	1	κ. ὅτι
27	15	κ. ταύτισιν	—	—	χριστιανισμὸς
30	10	κ. φύσεως	63	13	ἀπαλλαγθῆ
31	1	σκόπιμοι	71	8	ἄγουσιν
—	3	Ἀριστοτέλης	80	7	(Erdmann),
—	6	περιπτώσεσιν	90	10	988
34	2	κ. χριστιανικῆς	—	11	δούρατ
37	14	κ. Θεομανῆς	—	16	πρόεχ'
		ἀντὶ τοῦ θεοβλαβῆς	—	17	10,90 ἔπι
40	3	κ. τῆς	93	1	ἀπέχει
43	14	κ. ἱστορίᾳ	—	4	118
46	2	λέμβου	—	5	4, 3, 5.
—	9	Οἱ	—	3	τεσσαράκοντα μά-
—	19	χρῆζει	—		λιστα σταδίου μὴ φθάσαι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Ἱστορία τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως. — Α'. τεῦχος ἐν Ἀθήναις 1885.....	Δρ. 2,50
Σύνοψις τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐν Ἀθήναις 1886.....	» 4.
Zwei Kapitel aus einer Monographie über Nemesius und seine Quellen. Berlin 1882.	» 1,50

